

Preserving Weaving Aesthetics of Life: A Study of Contemporary Fiber Art by Female Artists

Thamonwan Sangnak

Faculty of Painting Sculpture and Graphic Arts, Silpakorn University

E-mail: aomloveiswinter@gmail.com

Abstract

Weaving the tapestry of life is akin to a family heirloom passed down from mother to daughter and the enduring relationships within a community. The essence of weaving the tapestry of life lies in having a pure heart and soul, drawing upon wisdom, processes, techniques, and traditional skills. These elements demonstrate perspectives and ideologies in creative endeavors aligned with reverence. This article focuses on presenting the core of weaving the beautiful tapestry of life through the artistic creations of contemporary female artists, both Thai and international. Case studies include Alexandra Kehayoglou, Rewadi Jaichum, Amanda Phingbodhipakkiya, and Kachama Kiratiphumtam Perez, contemporary female artists who create distinctive hand-woven textiles. Their works are cultural and belief-based creations woven into lifestyles rich in love, bonds, and pride. It's like creating an ambiance of the beauty narrative, reflecting the imprints of the soul through the art of weaving and embroidery. Additionally, it elucidates the significance of factors contributing to a beautiful life, akin to delicately threading a needle through fine fabric to embroider and weave the intricate identity of spiritual value, or another interpretation is the creation of methods that can sway or awaken consciousness to the value of goodness, beauty, and truth that should be nurtured to foster a balanced and enduring happiness in life.

Keyword: Woven Aesthetics, Preserve, Embroidery

ถักทอสุนทรียภาพแห่งชีวิต : ศิลปินหญิงร่วมสมัยในกรณีศึกษา

ธมลวรรณ แสงนาค

คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

อีเมล: aomloveiswinter@gmail.com

บทคัดย่อ

ถักทอสุนทรียภาพแห่งชีวิต อันเปรียบเสมือนอนุสรณ์แห่งครอบครัวที่ส่งต่อจากแม่สู่ลูกสาวและสายสัมพันธ์อันยาวนานในชุมชน นัยยะสำคัญของการถักทอสุนทรียภาพแห่งชีวิตคือ การมีจิตวิญญาณหัวใจอันบริสุทธิ์ ที่อาศัยความรู้ความเข้าใจจากภูมิปัญญา กระบวนการ เทคนิค และทักษะแบบดั้งเดิมนั้น เป็นส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นทัศนคติและแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานประกอบกับความเชื่อที่มีต่อสุนทรียะ บทความนี้มุ่งเน้นการนำเสนอหัวใจสำคัญของการถักทอความงดงามอันเป็นสุนทรียภาพแห่งชีวิตผ่านการสร้างสรรค์ทางสุนทรียศิลป์ของศิลปินหญิงทั้งไทยและนานาชาติ กรณีศึกษา ได้แก่ อเล็กซานดรา เคฮาโยกลู เรวดี ใจชุ่ม อแมนดา ฟิงโพธิ์ปักขียะ และกาซามาต กิริติภูมิธรรม เปเรส ศิลปินหญิงผู้สร้างสรรค์สิ่งทอมีรุ่มร่วมสมัยที่มีลวดลายอันเป็นเอกลักษณ์ ผลงานของพวกเธอเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมและความเชื่อที่หลอมรวมอยู่ในวิถีการดำเนินชีวิตอันเปี่ยมไปด้วยความรัก ความผูกพัน และความภาคภูมิใจ เป็นเสมือนการสร้างบรรยากาศแห่งสภาวะของเรื่องราวความงาม ซึ่งเป็นความรู้สึกแห่งรอยประทับของจิตใจด้วยกลวิธีของการถักทอและเย็บปักถักร้อย อีกทั้งยังอธิบายถึงความหมายและความสำคัญให้เห็นอย่างแจ่มชัดขึ้นถึงปัจจัยในการดำเนินชีวิตที่งดงาม ซึ่งเปรียบเสมือนการจรรดปลายเข็มลงบนผืนผ้าอย่างประณีตเพื่อปักเย็บและถักทออัตลักษณ์อันวิจิตรแห่งคุณค่าทางจิตใจออกมาให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม หรืออีกนัยหนึ่งคือการสร้างกลวิธีที่สามารถโน้มน้าวหรือปลุกจิตสำนึกให้ผู้คนตระหนักรู้ถึงคุณค่าของความดี ความงาม และความจริงที่ควรถนอมรักษาไว้เพื่อนำไปหล่อเลี้ยงจิตใจให้เกิดเป็นดุลยภาพแห่งความสุขสงบของชีวิตที่จีรังยั่งยืน

คำสำคัญ: ถักทอสุนทรียศาสตร์, อนุรักษ์สืบสาน, เย็บปักถักร้อย

1. บทนำ (Introduction)

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่สังคมโลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีการหลั่งไหลทางวัฒนธรรมข้ามพรมแดนตลอดเวลา ผนวกกับมรดกทางวัฒนธรรมในบริบทเดิมบางอย่างของประเทศเริ่มสูญหายและค่อยๆ ถูกกลืนไป โดยเฉพาะศิลปวัฒนธรรมในระดับชุมชน ซึ่งเป็นรากฐานของวิถีการดำรงชีวิตที่สัมพันธ์กับความเชื่อความศรัทธาทางพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ ความละเอียดอ่อนและความประณีตงดงามอันเป็นเอกลักษณ์ที่สืบทอดมาแต่ครั้งบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น ถูกถ่ายทอดผ่านวัตถุแห่งภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมพื้นบ้านด้วยความเพียรพยายามในความสามารถพัฒนาทักษะความชำนาญกลายเป็นลวดลายบนผืนผ้าที่ถักทอผสมผสานจิตวิญญาณด้วยสายใย กลายเป็นมรดกของสังคมมนุษย์แต่ละชาติที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมา สังคมของมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในประเทศต่าง ๆ ล้วนมีรูปแบบทางวัฒนธรรมที่เป็นของตนเองด้วยกันทั้งสิ้น สาระนั้นเหล่านี้สะท้อนให้เห็นสุนทรียภาพ ความประทับใจ ความพอใจในศิลปะจากผ้าทอ จึงเปรียบเสมือนเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อความงาม ดังนั้นมุมมองความคิดกับคำว่า “สุนทรียะ” จึงเป็นส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นทักษะและแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานประกอบกับความเชื่อที่มีต่อสุนทรียะ (Soonpongso, 1980)

การทอผ้าและผู้หญิงเป็นของคู่กันมาแต่ครั้งอดีตในวัฒนธรรมทั่วโลก งานทอผ้าเป็นงานที่ต้องผ่านการสืบทอดทางวัฒนธรรมทั้งทางด้านกระบวนการทางเทคนิคและทักษะฝีมือ ปัจจุบันมีศิลปินหญิงที่สร้างสรรค์ผลงานผ้าทอร่วมสมัยโดยผสมผสานกระบวนการ เทคนิค และทักษะการทอผ้าจากภูมิปัญญาดั้งเดิมในวัฒนธรรมของตนเองเข้ากับแนวคิดร่วมสมัยได้อย่างมีคุณค่าจนกลายเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองได้อย่างน่าสนใจ ดังจะขอนำผลงานผ้าทอของศิลปินหญิง 4 คน มาเป็นกรณีศึกษาอันได้แก่ อเล็กซานดรา เคฮาโยกลู เรวดี ใจชุ่ม อแมนดา ฟิงโพธิ์ปักขิยะ และกาชามาต กิริติภูมิธรรม เปเรส

2. เนื้อหาของเรื่อง (Content of the story)

อเล็กซานดรา เคฮาโยกลู (Alexandra Kehayoglou) เป็นศิลปินชาวอาร์เจนตินา เกิดเมื่อ พ.ศ. 2524 ที่เมืองบัวโนสไอเรส ประเทศอาร์เจนตินา หลังจากจบการศึกษาด้านศิลปะจากมหาวิทยาลัยบัวโนสไอเรส อเล็กซานดราทำงานเกี่ยวกับสิ่งทอเป็นหลัก ผลงานของเธอได้ให้ความหมายใหม่แก่งานฝีมือทอพร้อมด้วยมือที่นำเสนอในรูปแบบสามมิติ แนวคิดในการสร้างงานของเธอเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและสภาพภูมิประเทศอันเนื่องมาจากการกระทำของมนุษย์ จากสภาพภูมิประเทศอันงดงามที่เป็นป่าเขาลำเนาไพรและมีแม่น้ำลำธารไหลผ่าน กลักลายเป็นภูมิประเทศที่แห้งแล้งหรือภูมิประเทศที่ถูกกลืนจากการขยายตัวของเมือง

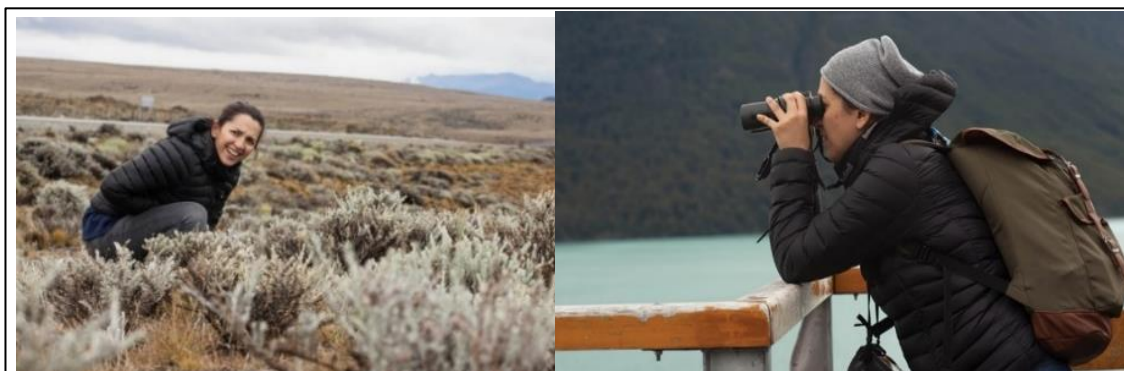

Figure 1 ภาพอเล็กซานดรา เคฮาโยกลู (Alexandra Kehayoglou) ลงพื้นที่ศึกษาแม่น้ำซานตาครูซ
Source: Kehayoglou (2017)

ผลงานส่วนใหญ่ของเธอมักจะสะท้อนภาพภูมิทัศน์อันงดงามของอาร์เจนตินาในวัยเยาว์ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่มีวันหวนกลับคืนมา ผลงานของเธอซึ่งเป็นที่รู้จักไปทั่วโลกคือพรมทอมือผืนใหญ่ ที่สะท้อนภาพทิวทัศน์อันงดงามแบบอุดมคติ ดังที่อเล็กซานดราเคยพบเห็นมาก่อน ผลงานพรมทอมือของเธอนำเสนอภาพเชิงสัญลักษณ์ของธารน้ำใสที่ไหลผ่านทุ่งหญ้าอันเขียวขจี ซึ่งเชิญชวนให้ผู้ชมเข้ามาสัมผัสกับสภาพแวดล้อมอันงดงามที่ไม่มีปรากฏอยู่บนโลกนี้อีกต่อไป ผลงานของอเล็กซานดราจึงเป็นการเชื่อมโยงผู้ชมและธรรมชาติที่สูญหายไปมาบรรจบกันอีกครั้ง ดังเช่นผลงาน “แม่น้ำซานตาครูซในอาร์เจนตินา” (*Santa cruz river*) ที่ถักทอพรมเลียนแบบภูมิทัศน์ในธรรมชาติที่แม่น้ำซานตาครูซไหลผ่าน (รูปที่ 2 - 6) (Kehayoglou, 1990)

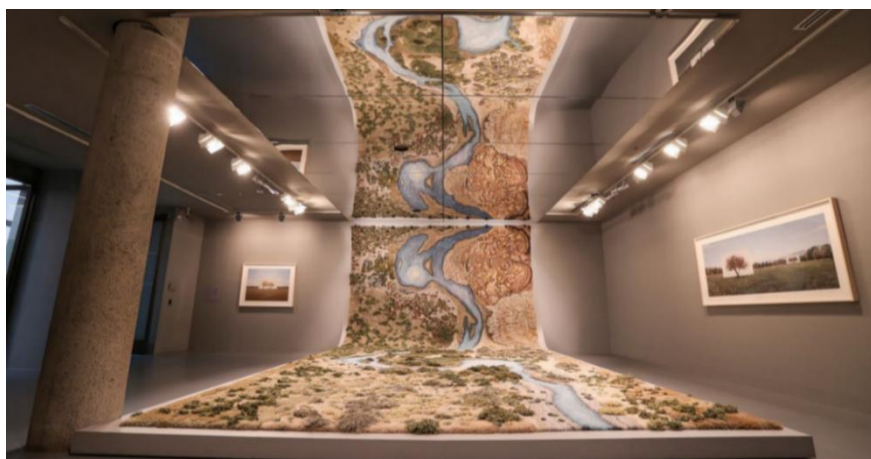

Figure 2 อเล็กซานดรา เคฮาโยกลู , *Santa cruz river* . Textile tapestry (hand tuft system), wool, 980 x 420 cm, 2017
Source: Kehayoglou (2017)

อเล็กซานดรา เคฮาโยกลู เกิดในครอบครัวผู้ผลิตพรม ซึ่งได้สืบทอดเทคนิคการทอพรมจากปู่ย่าตายายของเธอที่อพยพมาจากเมืองอิสปาร์ต้า ซึ่งปัจจุบันอยู่ในประเทศตุรกี ตระกูลของเธอจึงทำธุรกิจการทอพรมมาอย่างต่อเนื่องโดยไม่ขาดสาย บ้านของอเล็กซานดราที่อาร์เจนตินาอยู่ท่ามกลางสวน ป่าไม้ ฟาร์มและแม่น้ำ ซึ่งต่อมาได้กลายมาเป็นแรงบันดาลใจของเธอในการสร้างสรรค์งานศิลปะที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและภูมิทัศน์ของอาร์เจนตินา นอกจากนั้น ความรักในธรรมชาติของเธอยังกระตุ้นให้เธอสร้างสรรค์งานศิลปะที่ปลูกจิตสำนึกให้ผู้ชมได้ตระหนักรู้ถึงผลกระทบจากการทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยฝีมือมนุษย์และกลุ่มทุนนิยม

Figure 3 อเล็กซานดรา เคฮาโยกลู, เทคนิคการทอพรมด้วยมือที่เรียกว่า เทคนิค “Hand tufted rag”, Photo, Emiliano Granado

Source: Francisco Nocito/Courtesy of Alexandra Kehayoglou Studio (2014)

Figure 4 อเล็กซานดรา เคฮาโยกลู, *Santa cruz river*. Textile tapestry (hand tuft system), wool, 980 x 420 cm, 2017

Source: Magazine (2021)

Figure 5 อเล็กซานดรา เคซาโยกลู, *Santa cruz river*. Textile tapestry (hand tuft system), wool, 980 x 420 cm, 2017
Source: Magazine (2021)

Figure 6 อเล็กซานดรา เคซาโยกลู, *Santa cruz river*. Textile tapestry (hand tuft system), wool, 980 x 420 cm, 2017
Source: Magazine (2021)

อเล็กซานดรา พัฒนาเทคนิคการทอพรหมด้วยมือที่เรียกว่า เทคนิค “Hand tufted rag” ซึ่งเธอได้เรียนรู้กระบวนการถักทอนี้มาจากประเพณีการทอพรหมแบบออตโตมัน (Ottoman) ในตุรกีของครอบครัว โดยเฉพาะจากคุณย่าของเธอ เทคนิคนี้จะใช้ป็นยิงเส้นด้ายเพื่อสร้างลวดลาย กระบวนการนี้ใช้เวลาน้อยกว่าเทคนิคการผูกปมด้วยมือ (Hand-knotted rag) และสามารถทำพรหมทอมือได้โดยไม่ต้อง

ผ่านการฝึกฝนมากนัก ส่วนเส้นด้ายขนสัตว์ที่เธอใช้ในการทอพรหมก็เป็นเส้นด้ายรีไซเคิลจากโรงงานของครอบครัว

ในปี พ.ศ. 2556 ได้มีโครงการก่อสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำซานตราครุซ 2 แห่ง สำหรับการชลประทาน โครงการนี้ได้รับการต่อต้านจากหลายภาคส่วน เพราะคาดกันว่า การก่อสร้างเขื่อนทั้ง 2 แห่งนี้จะทำลายระบบนิเวศของแม่น้ำซานตราครุซมากกว่าครึ่งหนึ่ง แม่น้ำซานตราครุซเป็นแม่น้ำที่ไหลอย่างอิสระสายสุดท้าย และเชื่อมต่อทุ่งธารน้ำแข็งลอสกลาเซียเรส (Los Glaciares) ในอุทยานแห่งชาติลอสกลาเซียเรสกับมหาสมุทรแอตแลนติก มีความยาว 385 กิโลเมตร โครงการก่อสร้างเขื่อนทั้ง 2 แห่งนี้ สร้างแรงบันดาลใจให้อเล็กซานดราสร้างสรรค์ผลงานที่เปรียบเสมือนตัวแทนของแม่น้ำซานตราครุซที่กำลังจะได้รับผลกระทบจากโครงการก่อสร้างเขื่อนทั้ง 2 แห่งนี้ ซึ่งจะนำไปสู่การทำลายระบบนิเวศที่อาจฟื้นฟูกลับคืนมาได้อีกตลอดกาล

Figure 7 อเล็กซานดรา เคซาโยกลู, Santa cruz river 2017 (detail) 300 x 478 x 714 cm.

Source: Magazine (2021)

ผลงานแม่น้ำซานตราครุซ (Santa cruz river) เป็นพรหมที่ถูกถักทอผ่านกระบวนการทอพรหมด้วยมือที่เรียกว่า Hand tufted rag ซึ่งเชื่อมโยงกับอาชีพการผลิตพรหมของครอบครัวของเธอเอง อเล็กซานดราถักทอพรหมเป็นภาพจำลองภูมิประเทศของแม่น้ำซานตราครุซ ที่ประกอบไปด้วยพืชพรรณไม้อันเขียวขจีที่ล้อมรอบธารน้ำใสสะอาด เธอนำเสนอผลงานโดยการปูพรหมที่เธอถักทอด้วยมือจนเกือบเต็มความกว้างและความยาวของห้อง และยังต่อเนื่องไปจนถึงผนังอีกด้านหนึ่งและเพดาน รวมทั้งการติดกระจกเงาไว้บนเพดานห้องด้วยเพื่อสะท้อนภาพภูมิประเทศของพรหมในลักษณะโอบล้อมผู้ชมที่ก้าวเข้ามาในห้อง ทำให้รู้สึกราวกับว่าอยู่ท่ามกลางธรรมชาติที่มีแม่น้ำซานตราครุซไหลผ่าน นอกจากนั้น อเล็กซานดรายังเชิญชวนให้ผู้ชมเข้าไปนั่ง เดิน ยืน บนพรหม เพื่อให้ได้สัมผัสกับสภาพแวดล้อมของภูมิทัศน์อันงดงามที่สูญหายไปตลอดกาล ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงธรรมชาติที่สูญหายไปให้หลอมรวมเข้ากับจิตใจของผู้ชมอีกครั้ง

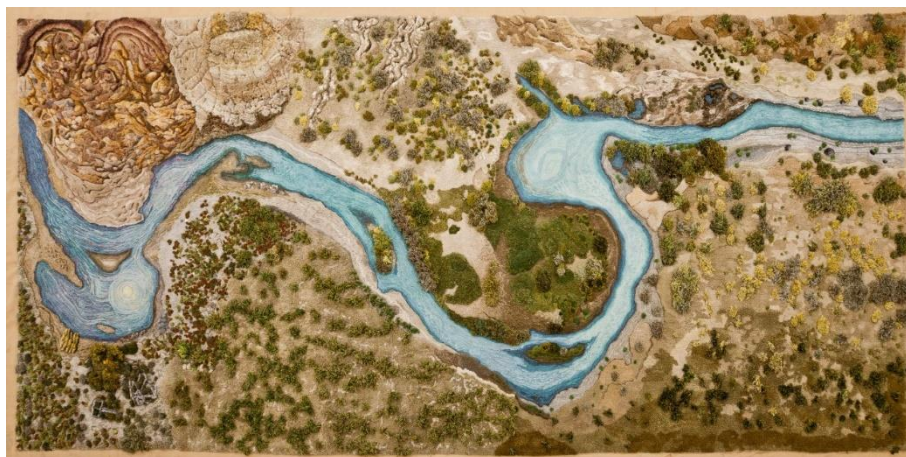

Figure 8 อเล็กซานดรา เคชาโยกลู, Santa cruz river 2017 (detail) 300 x 478 x 714 cm.

Source: Magazine (2021)

ดังนั้นผลงานแม่น้ำซานตราครูชของอเล็กซานดราจึงหาใช่เป็นเพียงภาพจำลองภูมิทัศน์ธรรมชาติอันงดงามของแม่น้ำซานตราครูชในประเทศอาร์เจนตินาเท่านั้น แต่ยังแฝงนัยยะของการเรียกร้องให้สังคมได้ตระหนักรู้ถึงผลกระทบที่จะนำไปสู่การทำลายสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแม่น้ำซานตราครูชอย่างรุนแรงโดยไม่อาจฟื้นคืนได้ดังเดิมไปตลอดกาล

เรวดี ใจชุ่ม (Rewadi Jaichum) ศิลปินร่วมสมัยของไทย เกิดและเรียนศิลปะขั้นพื้นฐานที่กรุงเทพมหานคร จากนั้นได้ศึกษาต่อในสถาบันศิลปะระดับอุดมศึกษา ที่คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำวิทยาลัยเพาะช่าง เรวดีมีผลงานเป็นประจักษ์ทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ เธอเป็นศิลปินที่นำเสนอผลงานที่สื่อสะท้อนวิถีชีวิตและความเป็นอยู่แบบสังคมชนบทที่สัมพันธ์กับความเชื่อ และความศรัทธาทางพระพุทธศาสนา แรบบันดาลใจจากบรรยากาศอันลึกซึ้งและศักดิ์สิทธิ์ภายในวัด รวมทั้งความงดงามของลวดลายประดับทางสถาปัตยกรรมไทย เช่น ไม้จำหลัก ลายปูนปั้น ลวดลายประดับกระจกสี และลวดลายประดับหอยมุก ที่เรืองแสงแวววาวยามแสงมากระทบได้นำไปสู่การสร้างผลงาน “รูปทรงที่เกิดจากความรู้สึกส่วนตัวที่มีต่อลวดลายประดับสถาปัตยกรรมไทย 2/30” ของเรวดี (Art center Silpakorn, 1987)

Figure 9 เรวดี ใจชุ่ม, รูปทรงที่เกิดจากความรู้สึกส่วนตัวที่มีต่อลวดลายประดับสถาปัตยกรรมไทย 2/30, สีอผสม, 202 x 145 cm.

Source: Art center Silpakorn (1987)

ศิลปินได้นำความประทับใจโดยนัยเหล่านี้มากลั่นกรอง คลี่คลาย และตีความด้วยวิจารณญาณ และนำความรู้สึกมาผสมผสานกับความคิด และจินตนาการอันเป็นอุดมคติตามความรู้สึกส่วนตัวที่มีได้ ยึดโยงอยู่ภายใต้บริบทแห่งอุดมคติแบบไทยประเพณีตามขนบเดิม แต่ถ่ายทอดเป็นผลงานในรูปแบบของ ศิลปะนามธรรมทว่าแฝงเร้นนัยแห่งความเป็นไทยร่วมสมัยโดยอาศัยกลวิธีของสีผสมที่ผสมผสานด้วยการเย็บ ปัก ถัก ร้อย บนผืนผ้าสีดำ (รูปที่ 7)

อแมนด้า ฟิงโธปิกขียะ (Amanda Phingbodhipakkiya) ศิลปินหญิงเชื้อสายไทย-อินโดนีเซีย เธอเกิดเมื่อปี พ.ศ. 2531 ที่เมืองแอตแลนตา สหรัฐอเมริกา บิดาเป็นชาวไทย มารดาเป็นชาวอินโดนีเซีย นอกจากนั้นบรรพบุรุษของเธอยังมีเชื้อสายจีนด้วย อแมนด้าจึงมีชีวิตที่ผสมผสานไปด้วยวัฒนธรรมที่หลากหลายทั้งไทย อินโดนีเซีย จีน และอเมริกัน ความภูมิใจกับความงดงามในอัตลักษณ์ของตัวเองที่หลอมรวมด้วยวัฒนธรรมอันหลากหลาย ส่งผลให้เธอมีวิธีการมองโลกผ่านมุมมองทางศิลปะได้อย่างน่าสนใจ

อแมนด้าเป็นศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงานศิลปะหลายรูปแบบทั้งจิตรกรรม สิ่งทอสามมิติ และศิลปะอินสตอลเลชั่น (Installation Art) เธอเคยได้รับทุน “Jerome Hill Artist Fellowship” สาขาทัศนศิลป์ มูลนิธิเจโรมได้ทุนสนับสนุนศิลปินรุ่นใหม่ในการสร้างสรรค์และพัฒนาผลงานศิลปะของตน ให้ก้าวหน้าทั้งด้านทักษะทางเทคนิคและการนำเสนอที่โดดเด่นเพื่อก้าวสู่ความเป็นศิลปินระดับมืออาชีพต่อไปในอนาคต

Figure 10 อแมนด้า ฟิงโธธิปักกิยะ, I Still Believe in Our City, Public art installation, 2021
Source: VOA Thai (2021)

ผลงานที่สร้างชื่อเสียงให้กับอแมนด้าคือ “ฉันยังเชื่อมั่นในเมืองของเรา” (I Still Believe in Our City รูปที่ 8) ซึ่งมีแนวคิดเกี่ยวกับการยกย่องความเข้มแข็งของชาวอเมริกันเชื้อสายเอเชียและชาวหมู่เกาะแปซิฟิก (AAPI) รวมทั้งการรณรงค์เพื่อยุติความเกลียดชัง การเหยียดผิว และเชื้อชาติ ผลงานชุดนี้นำเสนอในรูปแบบของป้ายโฆษณาที่ติดอยู่ตามรถประจำทาง อุโมงค์รถไฟใต้ดิน อาคารต่าง ๆ และบนปกนิตยสาร TIME (นิตยสารอันดับหนึ่งของสหรัฐอเมริกา ที่ในปัจจุบันมีการจัดพิมพ์จำหน่ายหลายประเทศทั่วโลก) ทำให้ผลงานของเธอเข้าถึงผู้ชมนับล้านในนิวยอร์กซิตี้และทั่วโลก

Figure 11 อแมนด้า ฟิงโธธิปักกิยะ, Time Owes Us Remembrance, ปรับเปลี่ยนตามพื้นที่, 2024.
นิทรรศการ “สานสัมพันธ์การทูตสหรัฐฯ-ไทย 190 ปี” จัดแสดงที่ หอศิลป์วัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร.2024
Source: Phingbodhipakkiya (2024)

ผลงาน “กาลเวลา - คืบคลาน - หวนรำลึก” (Time Owes Us Remembrance ภาพที่ 9-12) ของอแมนด้าที่จัดแสดงในนิทรรศการ “Weaving Our Stories” เนื่องในโอกาสเฉลิมฉลองความสัมพันธ์ 190 ปี ระหว่างประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา ที่จัดให้มีขึ้นระหว่างวันที่ 16 มกราคม - 25 มิถุนายน ณ หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เป็นผลงานที่เกิดจากการนำเสนอหลายมิติมาถักทอเป็นผลงานสามมิติขนาดใหญ่ด้วยเทคนิคการถักทอแบบผสมผสานทั้งแบบไทยและอเมริกันในรูปแบบศิลปะอินสตอลเลชั่น นอกจากนี้อแมนด้าจะต้องการสะท้อนภาพความเป็นปึกแผ่นในผลงานชิ้นนี้ของเธอแล้ว เธอยังต้องการเชื่อมโยงผ้าทอกับความสัมพันธ์อันยาวนานที่เป็นหัวใจสำคัญของโครงการเฉลิมฉลองความสัมพันธ์ 190 ปี ระหว่างประเทศไทยและสหรัฐอเมริกานี้ด้วย อแมนด้าเลือกกลวิธีของการสร้างสรรค์ สื่อสารความหมายในลักษณะเฉพาะของตนเอง และถ่ายทอดรูปแบบอันเป็นกายภาพของผลงานด้วยหลากหลายวิธีการและกระบวนการทางเทคนิคจนสัมฤทธิ์ผล (Embassies and Consulates in Thailand, 2024)

อแมนด้าใช้เวลาหลายเดือนสำหรับเตรียมการและหาแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน “กาลเวลา คืบคลาน หวนรำลึก” ของเธอจากการลงพื้นที่ซึ่งเป็นโรงงานทอผ้า อแมนด้า ได้คิดนำเส้นด้ายที่ไม่ผ่านมาตรฐานการย้อมสีจากการผลิตเส้นด้ายแพ้น้ำของโรงงานอุตสาหกรรมมาเท็กซ์ไทล์ในจังหวัดสมุทรปราการมาใช้ในการสร้างงานด้วย เธอได้เดินทางไปดูงานที่โรงงานนี้มากกว่า 3 ครั้งในปี 2566 เพื่อศึกษาและเลือกเส้นด้ายย้อมสีจำนวนมากที่ไม่ผ่านมาตรฐานและถูกคัดออกเพื่อนำไปจำแนกแก่ผู้ผลิตรายย่อยภายในประเทศ เธอได้เห็นกระบวนการผลิตหรือกระบวนการทอผ้าที่ซับซ้อน และได้เห็นวัสดุเหลือใช้จากการผลิตสิ่งทอ และได้เปิดมุมมองการให้ชีวิตใหม่แก่วัสดุเหลือใช้โดยได้คิดถึงวิธีการสร้างสรรค์ที่สร้างความยั่งยืนผ่านสื่อวัสดุต่าง ๆ ที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ในชีวิตของเรา อแมนด้าได้นำวิถีดัดและการคัดเลือกวัสดุในโกดังสินค้าแห่งหนึ่งในเขตควีนส์ เมืองนิวยอร์กซิตี้ จากโครงการหนึ่งที่เธอเคยร่วมงาน ที่ส่งเสริมให้ชุมชนและโรงเรียนหาวิธีการนำเศษผ้าเหลือใช้เหล่านั้นกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนและชุมชน เช่น ฉากละครและอื่น ๆ กิจกรรมดังกล่าวนอกจากจะส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนคิดหาแนวทางและวิธีการนำผ้าหรือวัสดุเหลือใช้เหล่านั้นมาถักทอเป็นผลงานอย่างสร้างสรรค์แล้วยังเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนต่างเพศ วัย และเชื้อชาติ เข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนเพื่อกระชับความสัมพันธ์อันดี สร้างความเข้าใจ และความสุขร่วมกันอีกด้วย

Figure 12 อแมนด้า ฟิงโพรูปักขิยะ, Time Owes Us Remembrance, นิทรรศการ “สานสัมพันธ์ การทูตสหรัฐอเมริกา-ไทย 190 ปี” หอศิลป์วัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร, 2024

Source: เพชรดาว พัฒนบัณฑิต (2024)

นอกจากแนวคิดในการนำวัสดุตัดทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรมมาสร้างงานแล้ว อแมนด้ายังได้เดินทางไปศึกษาดูงานการทอผ้าจาก 42 ชุมชนทั่วประเทศไทยเพื่อเรียนรู้ภูมิปัญญาการนำเส้นใยจากพืชหลายชนิด และการย้อมผ้าจากสีธรรมชาติ และเทคนิคการทอผ้าที่แตกต่างกันไปในแต่ละชุมชน อาทิ ชุมชนหมู่บ้านทอผ้าภาคเหนือ การปักผ้าของชาวลาคูและอาข่า การทอผ้าตามแบบของชาวกะเหรี่ยง เธอได้เห็นและสัมผัสเส้นด้ายหลากหลายเส้นที่เชื่อมโยงสตรีจากรุ่นสู่รุ่น วิธีการมัดผ้าแบบดั้งเดิมโดยใช้เชือกฝาง หญ้าแห้ง หรือเชือกกล้วย มัดเส้นไหมเป็นเปลาะ ๆ เพื่อกันไม่ให้สีซึมในเส้นไหมเวลาย้อม หลังจากย้อมสีแล้วเส้นไหมจะถูกนำมาทอเพื่อสร้างลวดลายต่าง ๆ ตามกรรมวิธีในการทำผ้าทอมัดหมี่ให้เกิดลวดลายตามที่มัดไว้

Figure 13 อแมนด้า ฟิงโพรูปักขิยะ, Time Owes Us Remembrance (detail), นิทรรศการ “สานสัมพันธ์การทูตสหรัฐอเมริกา-ไทย 190 ปี” จัดแสดงที่ หอศิลป์วัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร, 2024

Source: เพชรดาว พัฒนบัณฑิต (2024)

นอกจากกระบวนการถักทอผ่านการมัดหมี่แล้ว อแมนด้ายังสนใจการทอผ้าฝ้าย การทอผ้าไหมแบบดั้งเดิม ผ้าฝ้ายย้อมคราม และผ้ามัดหมี่จากฝ้ายหรือเส้นไหมที่ถักทอจากช่างที่มีความชำนาญของชุมชน เธอได้รับการบอกเล่าถึงกระบวนการปลูกต้นฝ้ายกันเองในหมู่บ้านหรือใกล้ ๆ กับหมู่บ้าน ก่อนที่จะนำฝ้ายมาปั่นให้ใยฝ้ายดีเกลียวติดกันเป็นเส้นด้าย แล้วใช้เครื่องทอผ้าแคนเหยียบแบบดั้งเดิมทอผ้าฝ้ายยก การทอผ้าฝ้ายเป็นงานฝีมือที่ส่งต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่นในชุมชนทั่วประเทศไทย ปัจจุบันมีชุมชนทอผ้าเหลืออยู่ไม่มากที่ยังคงมีธรรมเนียมการทอผ้าฝ้าย แต่ส่วนใหญ่จะเป็นสตรีสูงอายุ

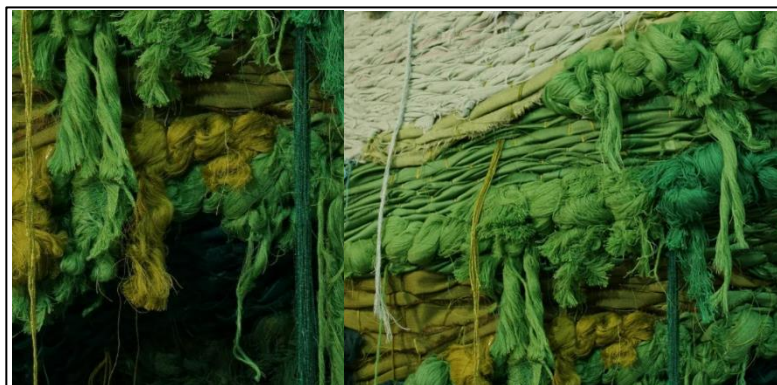

Figure 14 อแมนด้า พิงโฟธิปักขียะ, Time Owes Us Remembrance (detail), นิทรรศการ “สานสัมพันธ์การทอผ้า-ไทย 190 ปี” จัดแสดงที่ หอศิลป์วัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร, (2024)

Source: เพชรดาว พัฒนบัณฑิต (2024)

ผลงาน “กาลเวลา - คืบคลาน - หวนรำลึก” Time Owes Us Remembrance ของอแมนด้า พิงโฟธิปักขียะ ที่ผ่านการเดินทางไปศึกษาเทคนิคการทอผ้าของอแมนด้าจาก 42 ชุมชนทั้งประเทศไทยเป็นเวลาหลายเดือน รวมทั้งการนำเส้นใยหลากหลายชนิดมาถักทอด้วยเทคนิคแบบผสมผสานจาก 2 วัฒนธรรมให้กลายเป็นผลงานผ้าถักทอสามมิติขนาดใหญ่ในรูปแบบศิลปะอินสตอลเลชัน ซึ่งติดตั้งบริเวณโถงบันไดเลื่อนชั้น 3 ถึงชั้น 5 ของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร จะมีให้ชมไปจนถึงวันที่ 25 มิถุนายน 2567

กาซามาศ กิรติภูมิธรรม เปเรส (Kachama Kiratiphumtam Perez) ศิลปินทอผ้าหญิงเกิดเมื่อปี พ.ศ. 2509 ที่จังหวัดเชียงใหม่ เธอจบมัณฑนศิลป์ ที่วิทยาลัย Tokyo Mode Gakuen ผลงานของเธอเป็นงานสิ่งทอมือร่วมสมัยที่ผสมผสานผ้าทอในแบบดั้งเดิมเข้าไว้ด้วยกัน จุดเริ่มต้นมาจากความชอบผ้าทอมือ มาแต่ครั้งในวัยเด็กที่เติบโตมาในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จนกลายเป็นความทรงจำที่ไม่อาจหันหลังให้ได้ ผลงานของเธอส่วนใหญ่มักเล่าเรื่องราวที่ฝังรากลึกในความทรงจำผ่านวิถีชีวิตของชนเผ่า และวัฒนธรรมอันสวยงาม กาซามาศสร้างสรรค์ผ้าทอของเธอจากประสบการณ์และใจรักที่ชื่นชอบการทอผ้ามาตั้งแต่วัยเยาว์ ผืนผ้าของกาซามาศบอกเล่าวิถีชีวิตชนเผ่าไทยภูเขาในภาคเหนือ วัฒนธรรมภูมิปัญญา และสิ่งแวดล้อม ผสานการคัดสรรวัสดุจากธรรมชาติในท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อเพิ่มเติมเรื่องราวให้สมบูรณ์ กาซามาศมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2566 เธอได้รับรางวัล Designer of the Year Awards 2023 สาขา Textile and Fabric Design (Tamarindvillage, 2016)

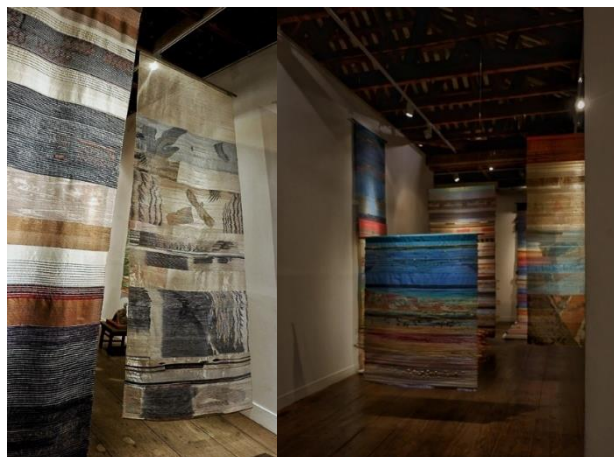

Figure 15 กาชามาศ กীরติภูมิธรรม เปเรส, บทเพลงแห่งจิตวิญญาณ, ปรับเปลี่ยนตามพื้นที่, นิทรรศการ “Colorful Bangkok 2022” กรุงเทพมหานคร, (2023)

Source: Kiritiphumtam Perez (2022)

ผลงานสิ่งทอของกาชามาศ ในนิทรรศการศิลปะแสดงเดี่ยว “บทเพลงแห่งจิตวิญญาณ” (Songs of My Soul) ในงาน Colorful Bangkok เมื่อปี พ.ศ. 2565 ซึ่งจัดแสดงที่ ATT 19, 19 เจริญกรุง 30 แขวงบางรัก เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร (รูปที่ 13) เป็นการรวบรวมผลงานมากกว่า 50 ชิ้นของศิลปินที่ถักทอจากความทรงจำและประสบการณ์ชีวิต ประสานกับจินตนาการและแรงบันดาลใจจากธรรมชาติ เส้นไหมที่ทอเป็นลายเส้นในแนวขวางและเรียงตัวลงมาเป็นชั้น ๆ ดูราวกับโน้ตเพลงที่สามารถส่งเสียงท่วงทำนองดนตรีออกมาได้ ผ้าทอที่ขึงไว้ในระดับสูงของผนังและห้อยตัวลงสู่เบื้องล่างของห้องให้ความรู้สึกถึงการบูชา ความเชื่อและความศรัทธาผ่านจิตวิญญาณ กาชามาศมีความรัก ความผูกพัน และสนุกกับการออกแบบสิ่งทอของเธอมาก จนทำให้รู้สึกว่าการใช้ชีวิตมนุษย์ที่อยู่กับธรรมชาติคือการเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ จึงควรใช้ชีวิตอย่างผู้เคารพอ่อนน้อมต่อธรรมชาติ

ความพิเศษอันเป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอมือของกาชามาศ (รูปที่ 14) ที่ต่างจากผ้าทอโดยทั่วไป คือ การสรรหาสิ่งของที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน หรือวัตถุอันแสนพิเศษที่ไม่มีใครคิดว่าจะนำมาประกอบเข้ากับสิ่งทอได้ เช่น ขนหางนกยูง ลูกปัด เปลือกหอย ลูกเดือย ข้าวเปลือก รวงข้าวเมล็ดข้าว ฟางข้าว พริก อบเชย และอื่น ๆ อีกมากมายมาถักทอด้วยเทคนิคคอลลาจเพื่อสร้างลูกเล่นให้กับพื้นผ้าของเธอ นอกจากนั้นเธอยังนำวัสดุเก็บตกหรือขยะที่พบในสภาพแวดล้อมทั่วไป เช่น กระป๋องน้ำอัดลม สายไฟ และขยะอื่น ๆ อีกมากมาย มาเป็นวัสดุในการทอเพื่อเสนอแนวคิดในการนำขยะกลับมาใช้ให้เป็นประโยชน์ จนกลายเป็นผลงานจากความทรงจำที่งดงาม กาชามาศจึงไม่เคยหันหลังให้กับสิ่งทอที่เธอรัก ยังคงมุ่งมั่นเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และหาแรงบันดาลใจไปเรื่อย ๆ ในขณะเดียวกัน ก็ไม่ลืมที่จะหาวิธีเยียวยาหัวใจและร่างกายของตัวเองเพื่อสร้างสมดุลให้กับชีวิต แก่นสารที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังผ้าทอของกาชามาศ คือการตระหนักถึงคุณค่าความงามและภูมิปัญญาดั้งเดิมของผ้าทอมือของไทยที่มีค่าควรแก่การอนุรักษ์

Figure 16 กาชามาศ กীরติภูมิธรรม เปเรส, Time Owes Us Remembrance (detail), (2023)

Source: Kachama Kiratiphumtam Perez (2022)

3. บทสรุป (Conclusion)

การศึกษาความหมายสำคัญของการถักทอความงดงามอันเป็นสุนทรียภาพแห่งชีวิตผ่านการสร้างสรรค์ทางสุนทรียศิลป์โดยศิลปินหญิงทั้งไทยและนานาชาติในกรณีศึกษา อันได้แก่ อเล็กซานดรา เคฮาโยกลู เรวดี ใจชุ่ม อแมนดา ฟิงโฟธิปักขียะ และกาชามาศ กীরติภูมิธรรม เปเรส ผู้สร้างสรรค์สิ่งทอมือร่วมสมัย อันเปรียบเสมือนอนุสรณ์แห่งครอบครัวที่ส่งต่อมาจากแม่สู่ลูกสาวและสายสัมพันธ์อันยาวนานในแต่ละชุมชนและสังคมนั้น เผยให้เห็นนัยยะสำคัญของการถักทอความเป็นผู้หญิงกับการทำงานสร้างสรรค์ที่มาจากประสบการณ์ ความทรงจำ และความผูกพันกับครอบครัว ซึ่งเชื่อมโยงกับศิลปินหญิงทั้ง 4 คนนี้เข้าไว้ด้วยกัน ถึงแม้ผลงานของศิลปินหญิงทั้งหมดนี้จะแตกต่างกัน แต่พวกเธอก็สร้างสรรค์ผลงานผ้าทอด้วยจิตวิญญาณและหัวใจอันบริสุทธิ์ ผ่านการผสมผสานระหว่างกระบวนการเทคนิค และทักษะการทอผ้าจากภูมิปัญญาดั้งเดิมและแนวคิดสมัยใหม่จนกลายเป็นผลงานที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน ด้วยเหตุนี้จากการศึกษาได้จากองค์ความรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่นสู่ผลงานศิลปกรรมร่วมสมัย นับเป็นแนวคิดในการพัฒนา ต่อยอด และสืบสานวัฒนธรรมดั้งเดิมเพื่อนำเข้ามาผสมผสานที่เป็นร่วมสมัย เพื่อบันทึกไว้ให้อนุชนรุ่นหลังช่วยกันอนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอดศิลปะการถักทอ สร้างโอกาสให้กับชุมชนและมีความภาคภูมิใจรักษาในมรดกของชุมชนต่อไปตราบนานเท่านานที่สะท้อนผ่านลวดลายอันเป็นเอกลักษณ์ของพื้นถิ่นรูปแบบของตนเอง

4. เอกสารอ้างอิง (References)

Art center Silpakorn. (1990). *Visible Storage*.

http://www.resource.lib.su.ac.th/awardsu/web/artdetail?item_id=174 [in Thai]

Embassies and Consulates in Thailand. (2024) Weaving Our Stories : 190 years of US-Thai diplomatic relations Weaving Our Stories - U.S. Embassy & Consulate in Thailand. [in Thai]

- Francisco Nocito/Courtesy of Alexandra Kehayoglou Studio. (2014). *These Carpets Will Turn Your Home Into a Lush Woodland*. <https://www.oprah.com/inspiration/alexandra-kehayoglou-nature-inspired-carpets>. [in Thai]
- Kehayoglou, A. (2017). *Santa Cruz River*. <https://alexandrakehayoglou.com/Santa-Cruz-River>
- Kiratiphumtam Perez, K. (2022). *Exhibition Songs of My Soul*. <https://www.kachama.art/concept>
- NGV Magazine. (2021). *Alexandra Kehayoglou*. <https://www.ngv.vic.gov.au/essay/alexandra-kehayoglou/>
- Phatthanabandit, P. (2024). *Amanda Phingbodhipakkiya journey to 42 weaving communities: Thai-American relations*. https://www.sarakadeelite.com/arts_and_culture/weaving-our-stories-amanda-phingbodhipakkiya/ [in Thai]
- Phingbodhipakkiya, A. (2024). *PHINGBODHIPAKKIYA*. <https://www.alonglastname.com/>
- Soonpongsri, K. (1980). *AESTHETICS*. Bangkok: Thai Watana Panich Company. [in Thai]
- Tamarindvillage. (2016). *Songs of my soul*. <https://www.tamarindvillage.com/th/songs-of-my-soul.php>. [in Thai]
- VOA Thai. (2021). *I Still Believe in Our City*. <https://www.voathai.com/a/amanda-phingbodhipakkiya-thai-american-artist-installation/5979937.html>. [in Thai]